

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1.ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

2.ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

3.ปัญหา และ อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

4. แนวทางการและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ของประชาชนในพื้นที่ต่อโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่จะดำเนินการก่อสร้างโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซียและหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านซึ่งเป็นที่ตั้งโครงการจำนวน 201 ครัวเรือนและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่รวมจำนวน 25 คน

ข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือน โดยใช้สถิติอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงลึกนำมาเรียงเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์และสรุปเขียนเป็นรายงานผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1. สรุปผลการวิจัย

5.1.1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในระดับครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59.2 มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี ร้อยละ 28.3 เกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 98.5 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 89.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพทำสวน ร้อยละ 31.1 โดยมีรายได้ต่อเดือน 2001- 3000 บาท ร้อยละ 62.6 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายต่อเดือนในครัวเรือนถึงร้อยละ 82.1 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาตั้งแต่เกิดร้อยละ 82.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เพียงร้อยละ 20.4 ส่วนการช่วยเหลือสังคมนั้นปรากฏอยู่น้อย มีเพียงร้อยละ 12.9

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดรับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อในพื้นที่อำเภอจะนะ ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย ในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.7 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ร้อยละ 63.7

ส่วนความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและชุมชน ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ในระดับต่ำและสูง ร้อยละ 39.8

5.1.2. ปัจจัยที่อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

ผลการวิเคราะห์พบว่าระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และการได้มีส่วนช่วยเหลือสังคมในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การรับรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ ส่วนความคิดเห็นต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจการของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและชุมชน ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.3. การมีส่วนร่วมและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

การศึกษาการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย สรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียถึงร้อยละ 27.4 โดยมีส่วนร่วมในการตอบแบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นระดับครัวเรือนร้อยละ 18.7 ได้มีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นต่อขอขเขตการศึกษาร้อยละ 36.5 มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นต่อผลการศึกษาร้อยละ 27.3 โดยส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลโดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้านถึงร้อยละ 60.2 จากเจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชนร้อยละ 52.2 แต่ส่วนใหญ่ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทราบนั้น ได้ให้ความเชื่อถือข้อมูลในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.7

ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักเกือบทั้งหมดได้ให้ความสำคัญและได้มีส่วนร่วม มีบางส่วนเท่านั้นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนได้ให้เหตุผลของการเข้าร่วมว่า เพราะเกรงว่าจะเกิดผลกระทบต่อชุมชนและตนเอง ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักนั้นได้เข้าร่วมเพราะเห็นว่าการก่อสร้างโครงการ

อาจมีผลกระทบต่อตัวเองเช่นกัน และในการทำงานซึ่งต้องประสานงานให้ความดูแลประชาชนในพื้นที่ จะได้มีข้อมูลข่าวสารหรือแม้แต่ผลกระทบต่อสื่อสารกับชุมชนต่อไป

กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนและผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดต่างเห็นว่า ควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย เพราะคิดว่าการดำเนินโครงการอาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนโดยตรงและเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้แลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนและยังเห็นว่าเพราะรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเพื่อสิทธิมนุษยชน

กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนให้ความคิดเห็นว่า ควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารร้อยละ 66.2 มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นร้อยละ 32.3 โดยส่วนใหญ่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยแสดงความคิดเห็นเมื่อมีการสำรวจความคิดเห็นระดับครัวเรือนร้อยละ 68.6 การประชุมชี้แจงแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นร้อยละ 17.9 ส่วนขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนั้นกลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนเห็นว่า ควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนของการเผยแพร่ผลการศึกษาต่อสาธารณะถึงร้อยละ 81.0 และในการติดตามประเมินผลเป็นลำดับรองลงมาคือร้อยละ 9.9 และผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในระหว่างการดำเนินการศึกษา การพิจารณารายงานการศึกษา และการติดตามประเมินผล รวมทั้งในการเผยแพร่ผลการศึกษาต่อสาธารณะ

กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนและผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าผู้ที่ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย นั้น คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและนอกจากนั้นควรจะประกอบด้วยบุคคลฝ่ายต่าง ๆ คือข้าราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และผู้สนใจทั่วไป

คุณลักษณะของผู้ที่ควรมีส่วนร่วมนั้นเห็นว่าเป็นผู้ที่มีวิจาร์ณญาณของตนเอง มีเหตุผล ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ขึ้นกับองค์กรใดองค์กรหนึ่งและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

ข้อดี-ข้อเสียของการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่าข้อดีเพราะสามารถรวบรวมความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่าย ที่มีประโยชน์สำหรับนำไปแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้การศึกษาได้ครอบคลุมและเป็นการทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลการดำเนินโครงการให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนน้อยที่

สุด ในขณะที่เดียวกันก็มีข้อเสียคืออาจทำให้การศึกษาใช้เวลานาน อาจไม่ได้ข้อมูลหรือความคิดเห็นในประเด็นที่ได้วางวัตถุประสงค์ไว้

5.1.4. ปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย ได้สรุปจากปัญหาของกลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือน และผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม

- ช่วงเวลาที่ได้มีการเปิดประชุมสาธารณะนั้น ประชาชนไม่ว่างโดยเฉพาะชาวประมงและผู้นับถือศาสนาอิสลามต้องประกอบพิธีกรรม ในช่วงนี้
- การจัดประชุมสาธารณะเพื่อชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังไม่ทั่วถึงในทุกชุมชน
- การจัดประชุมชี้แจงผลในการศึกษาครั้งนี้จัดที่อำเภอ ซึ่งห่างไกลกับชุมชน ทำให้ประชาชนเดินทางไม่สะดวก
- การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- การสัมภาษณ์ระดับครัวเรือนซึ่งไม่ครอบคลุมประชาชนทั้งหมดที่อาจจะได้รับผลกระทบ

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่เอง กล่าวคือ

- ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ความเป็นอยู่ที่ขัดสน
- ความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ทำให้ไม่มีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
- การไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- เป็นลักษณะเฉพาะของประชาชนที่มีการนับถือผู้นำ ซึ่งผู้นำในพื้นที่บางส่วนแสดงการคัดค้านโครงการโดยมีการให้ข้อมูลที่ด้านลบต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนเองไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

- ชุมชนเองไม่เชื่อถือต่อกระบวนการพัฒนาของรัฐแต่เดิมอยู่แล้ว ซึ่งมีผลทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่เชื่อมั่นต่อการศึกษา จึงไม่ให้ความสนใจต่อการมีส่วนร่วม

3. ปัญหาอื่นๆ

- ประชาชนต้องการที่จะมีส่วนร่วมในระดับตัดสินใจต่อการพัฒนาโครงการ หรือต้องการที่จะคัดค้านโครงการ โดยประชาชนบางส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะต้องการที่จะแสดงการคัดค้านโครงการเท่านั้น ไม่ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐ ต้องการที่จะให้การศึกษาคำนี้ครอบคลุมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้วย เมื่อไม่มีการศึกษาในส่วนนี้ ประชาชนจึงไม่ให้ความสนใจและไม่เชื่อมั่นต่อการศึกษา

- การถูกชักจูงโดยกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยต่อโครงการและกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์แอบแฝงเพื่อต้องการแสดงการเป็นผู้นำ

- กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐนั้น ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ไม่มีกฎหมายรองรับและประชาชนเองยังไม่พร้อม

- ประชาชนในพื้นที่บางส่วนนั้นเข้าใจว่ารัฐบาลไทยนั้นได้ลงนามในสัญญากับมาเลเซียเพื่อการก่อสร้างโครงการไปแล้ว ทำให้ไม่เชื่อมั่นว่าการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาจะโปร่งใสและมีความเห็นว่าเป็นการศึกษาเพื่อก่อสร้างต่อไปเท่านั้น

5.1.5. ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย- มาเลเซีย

กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนและผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะและแนวทาง เพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสโดยผู้ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- ควรจะจัดการประชุมสาธารณะ เพื่อชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นในชุมชนในทุกหมู่บ้านและบ่อยครั้ง

- ช่วงเวลาในการจัดในพื้นที่นั้น ๆ มีการประกอบอาชีพประมง และนับถือศาสนาอิสลามนั้น ควรจะจัดในวันศุกร์เวลาประมาณ 3 – 4 โมงเย็นและมีการนัดหมายล่วงหน้านานพอสมควร โดยใช้สื่อหลากหลายชนิด

- ควรจะประสานงานให้ผู้ซึ่งมีความรู้ในท้องถิ่นที่มีความเป็นกลางมาเป็นแกนนำในการชักชวนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประชุมเพื่อชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นในการศึกษามากขึ้น เช่นผู้นำศาสนาอิสลามในพื้นที่

- การเปิดโอกาสให้ทุกครัวเรือนได้แสดงความคิดเห็น โดยทำการสำรวจทุกครัวเรือนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ เพื่อจะได้ครอบคลุม

- การประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำในท้องถิ่น และผู้นำไม่เป็นทางการ และการใช้สื่อหลากหลายและบ่อยครั้ง

2. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดจากประชาชนในพื้นที่เอง

- ควรจะมีการชี้แจงและรับฟังความเห็นบ่อยครั้ง โดยใช้ภาษาถิ่นที่เข้าใจง่าย

- ควรจะใช้เวลาในการชี้แจงและทำความเข้าใจต่อการศึกษามากขึ้น

- ควรจะใช้วิธีการพาไปศึกษาโครงการที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน ควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้ชาวบ้านจะได้มีประสบการณ์ และเพื่อจะได้มีความรู้ จึงจะสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินการได้ว่าส่งผลกระทบอย่างไร

- ควรเข้าไปประสานงานกับผู้นำในพื้นที่ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ชี้แจงทำความเข้าใจคนกลุ่มนี้ก่อน เพื่อจะได้มีส่วนเข้าไปร่วมถ่ายทอดและมีส่วนช่วยเหลือต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้

3. ข้อเสนอแนะและแนวทาง เพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น ๆ

- ในการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมนั้น ควรเน้นให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบข้อมูลกระบวนการพัฒนาโครงการที่ชัดเจน และทั่วถึง

- ในการศึกษาที่ควรใช้งบประมาณแผ่นดิน ที่จัดตั้งขึ้นเป็นกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยให้มีกฎหมายรองรับที่ชัดเจนด้วย

- ในการชี้แจงและให้ข้อมูลแต่ละครั้ง ควรประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเข้าร่วมด้วยทุกครั้ง

- ประสานงานให้ข้อมูล ความคิดเห็นต่อผลกระทบจากอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

- ควรมีกลไกของรัฐที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น ควรมีกฎหมายรองรับการตัดสินใจของชุมชนด้วย

5.2 อภิปรายผล

1. จากการศึกษาศึกษาปัจจัยที่อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลเช่น ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ การได้มีส่วนช่วยเหลือสังคมในหมู่บ้าน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของประภาศรี พิทักษ์สุข (2532 : 74) ซึ่งพบว่าการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาชนบทเช่นเดียวกันกับ ฉอาน วุฒิกรรมรักษา (2526 : 114) พบว่าการศึกษาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สกน จันทร์ักษ์ (2528 : 75) ก็พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมและการเคยเป็นหรือเป็นผู้นำท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มและไม่ได้เป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำ

2. ปัจจัย ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พบว่าผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในระดับสูงจะมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซียมากกว่าผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจระดับต่ำและปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนผู้ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสนใจต่อกระบวนการพัฒนาโครงการ จึงทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

3. กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซียระดับปานกลาง และผู้ให้ข้อมูลหลักระบุว่าประชาชนได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนโดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการซึ่งเจ้าของโครงการได้ให้ข้อมูลแต่เฉพาะทางด้านดี ส่วนแกนนำกลุ่มคัดค้านก็ให้ข้อมูลแต่ด้านเสีย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรเผยแพร่และให้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงธรรมมีทั้งด้านดีและด้านเสียของโครงการแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลและได้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่ง เจมส์ เอล เครตัน (2544 : 76) ได้กล่าวว่า การให้ข้อมูลแก่ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่ต้องการจะให้ประชาชนมีส่วนร่วม

จะต้องทำให้มีลักษณะเป็นกลางมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และซี ซี เมียว (Seah Chee Meow, 1978 อ้างถึงใน ปรัญญา เวสารัชช์, 2528 : 79) ได้อธิบายถึงผลเสียของการให้ข้อมูลเพียงด้านเดียวกับประชาชนว่าการให้ข้อมูลโดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียวนั้นจะทำให้ไม่น่าเชื่อถือ มองว่าเป็นเพียงการโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม

4. จากการที่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากการดำเนินโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอจะนะ ได้รับรู้รับทราบถึงผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดอื่น ๆ และเกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นกับชุมชนของตนเองและอาจมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมาหากมีการพัฒนาโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซีย ทำให้ส่วนหนึ่งคัดค้านโครงการไม่ยอมให้โครงการดำเนินต่อไปได้ จึงเห็นได้ว่ากลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งอธิบายทางทฤษฎีการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดได้จากการที่ประชาชนเกิดความเดือดร้อนและไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ซึ่งเกิดแรงผลักดันให้ประชาชนรวมกลุ่มมีการกระทำร่วมกัน (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527 : 33)

ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าแกนนำบางคนในหมู่บ้านต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมสาธารณะเพื่อรับฟังผลการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย เพราะต้องการแสดงความเป็นผู้นำเพื่อที่จะได้รับการยอมรับ โดยหวังตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิกา ชมดี (2524 : 75) ซึ่งอธิบายว่าแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้แก่ การต้องการเกียรติ การต้องการอาชีพใหม่ การจูงใจจากเพื่อนและความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น และการศึกษาของ สุจินต์ ดาวธีระกุล (2527 : 87) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่การต้องการมีตำแหน่งทางสังคมการรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน ความต้องการเกียรติ การได้รับการชักจูงจากผู้นำหมู่บ้าน

5. ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการศึกษา ในส่วนนี้ตรงกันกับผลการศึกษาของ บุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์ (2535) ที่พบว่ากลุ่มเป้าหมายทั้งหมดของการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้พิจารณารายงาน กลุ่มนิติบุคคล ผู้มีสิทธิทำรายงาน องค์การพัฒนาเอกชน และประชาชนทั่วไป เห็นตรงกันว่า ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการศึกษา และสมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยงและคณะ (2538 : 34) เห็นว่าสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ไม่เพียงแต่มีผลโดยตรงต่อประชาชนอย่างแน่นอน การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยราชการเท่านั้นย่อมไม่ได้ผลดีเพียงพอ จำเป็นที่ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการนั้นด้วย จึงควรให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และแสดงความคิดเห็นต่อรายละเอียดของโครงการ และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนที่มีผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนเห็นว่าควรจะให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าร่วมในบางขั้นตอนเท่านั้น เพราะประชาชนยังไม่พร้อม และขณะเดียวกันที่กลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนส่วนใหญ่ต้องการที่จะทราบผลการศึกษาโดยเน้นให้มีการเผยแพร่ผลต่อสาธารณะและต้องการที่จะให้มีการสำรวจความคิดเห็นระดับครัวเรือนให้ครอบคลุมทุกครัวเรือนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

6. ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมพบว่าหลายประการคือเกิดจากประชาชนไม่มีความรู้ และการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ทำให้ไม่สนใจจะมีส่วนร่วม บ้างคิดว่าเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ส่วนหนึ่งไม่ว่าง ต้องทำงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ สุวิสวัสดิ์ หุ่นพยนต์ (2528 : 78) ที่พบว่าประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนเนื่องมาจากการที่ต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพมากและเกรงว่าจะไม่มีผู้รับฟังความคิดเห็นของตน

ปัญหาเรื่องการขาดความรู้ตรงกับ วิสาสใจโน (Wisardjono,1975 อ้างถึงใน ปรัชญา เวสารัชช, 2528 : 38) ซึ่งอธิบายว่าปัญหาที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมได้แก่ปัญหาความไม่รู้อันเกิดจากการไร้การศึกษาและระดับการศึกษา ซึ่งสถาบันนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2539: 26) ก็ได้เสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเที่ยงธรรมและประชาชนในพื้นที่เองที่ต้องการให้มีการเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณะอย่างทั่วถึง

5.3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพื่อที่จะให้ประชาชนในพื้นที่ซึ่งคาดว่าจะได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น ควรใช้หลาย ๆ วิธีการ เช่น การชี้แจงชุมชนถึงวิธีการสุ่มอย่างตัวระดับครัวเรือนเพื่อการสำรวจความคิดเห็นประชาชนในระหว่างการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการศึกษาทางสังคม ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาต่อสาธารณชนให้กว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่ และบ่อยครั้ง

2. ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย ได้มีประชาชนบางส่วนแสดงความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการ

ซึ่งรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรู้ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆหรือมีกฎหมายและกระบวนการรองรับการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนเพื่อจะทำให้การดำเนินการมีส่วนร่วมบรรลุตามรัฐธรรมนูญได้

3. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผู้ซึ่งอาจได้รับผลกระทบในพื้นที่ในการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการต่าง ๆ ต่อไป ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ นักวิชาการ ผู้นำในพื้นที่รวมทั้งเจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน และสื่อมวลชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการศึกษา ตั้งแต่เริ่มวางแผนการศึกษาและใช้งบประมาณจากกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อม

4. ในกระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ประชาชนมักจะมีบทบาทเป็นผู้รับรู้หรือรับผลของการพัฒนาเท่านั้นไม่ได้มีส่วนร่วมวางแผนหรือร่วมคิดแต่อย่างใด เมื่อรัฐหรือเจ้าของโครงการได้มีการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากขึ้น รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องให้ความรู้แก่ประชาชนและในขณะเดียวกันประชาชนเองต้องปรับตัวให้มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ต้องตระหนักว่าตนมีสิทธิและหน้าที่อย่างไรในสังคม นอกจากนั้นผู้ดำเนินโครงการรัฐหรือผู้ศึกษาที่เกี่ยวข้องเองก็ต้องปรับวิธีให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ซึ่งมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน ต้องเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ได้รับผลกระทบกับผู้ดำเนินการศึกษาและเจ้าของโครงการ เพื่อจะได้มีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ประชาชนในพื้นที่ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง พบว่าควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในเรื่องอื่นๆ ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่ โดยควรครอบคลุมถึงลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกันเพื่อให้สามารถนำมาจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการขนาดใหญ่ได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2) การศึกษาวิธีและหาแนวทางการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการให้ความรู้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

